

DECA SA POSEBNIM POTREBAMA

Priručnik za roditelje

Ajd' sad pa Ti...

Jadranka Novak

Shema igre istraživanja

Sugestije za podsticanje igre istraživanja	
<p>Osnovno</p> <p>Posmatra i prati pogledom igračku koja se kreće ispred detetovog lica</p> <p>Hvata i drži igračku</p>	<ul style="list-style-type: none"> ☉ Mobilni - okačeni iznad kreveta ili blizu bebine stolice. Možete ih i sami napraviti kod kuće. ☉ Muzički mobilni - sviraju melodiju dok se figurice okreću ☉ Zavežite kanapčić od mobila do detetove ruke; kako se ono bude pokretalo tako će se kretati i mobil ☉ Ogledala - osigurana tako da dete može da ih drži; zakačite kuhinjsku aluminijumsku foliju na zid pored kreveta. ☉ Hartija i tkanine različite teksture ☉ Zvečke koje ste sami napravili – plastične boce ispunjene pirinčem, kestenjem, i slično.
<p>Jedan Predmet</p> <p>Stavlja igračke u usta</p> <p>Trese igračke - udara njima o pod, sto, itd</p> <p>Razgleda igračke - okreće ih u ruci i razgleda</p> <p>Pipa ili trlja predmete o šaku/lice ili o sto, itd kako bi pokušalo da izazove zvuk</p> <p>Ispušta i/ili baca predmete i posmatra šta se dešava</p> <p>Steže ili rasteže predmete već prema situaciji</p>	<ul style="list-style-type: none"> ☉ Igra sa vodom - u vreme kupanja; u lavabou ili dečjoj kadici na podu ☉ Kutija svaštara - posude različitog oblika i veličine ☉ Torba za kupovinu - pražnjenje stvari koje se ne mogu razbiti ☉ Istraživanje ormara - posebno mesto gde dete može da istražuje i traži nove stvari ☉ Kesa sa krpicama - ispunjena krpicama raznih materijala. Dete prvo opipava pre no što ih razgleda ☉ Mirisanje - loptice od vate namočene u neku tečnost – losion za brijanje, esencija pepermintina i slično ☉ Ukus - mali komadići hrane za probu sa izrazito jakim ukusom
<p>Dva Predmeta</p> <p>Udara jednim predmetom o drugi</p> <p>Drži i udara jednim predmetom o drugi</p> <p>Stavlja jedan predmet u drugi- zvečke itd</p> <p>Gomila predmete jedan na drugi ili ih pokriva</p>	<ul style="list-style-type: none"> ☉ Pravljenje raznih oblika od plastelina, gline ili kod kuće napravljene smese od brašna ☉ Kaleidoskop - ako se primakne oku u cevi se vide različite šare ☉ Bojenje sa sunderom, lopticama od vate, trakama od pamuka, itd. ☉ Duvanje balončića u vodi - pravljenje pene ☉ Igra na pesku - sita, jarak za spuštanje, okretanje točka, itd. ☉ Senke na zidu -jaka svetlost se nalazi iza deteta ☉ Otisci stopala u blatu ☉ Baterije - svetlost različite boje ☉ Boje za bojenje lica ☉ Pištaljke od metala, bubnjevi, itd. ☉ Bojenje sa prstima ☉ Magneti - na šta se mogu zalepiti?
<p>Napredat</p> <p>Uživa da proizvodi različite zvukove igračka i zna kako da to ponovi</p> <p>Razgleda male predmet i voli da otvara ormare, ladice i kutije</p> <p>Dugo vremena eksperimentiše sa peskom, vodom ili glinom</p>	<p>Postoje dva glavna načina na koji roditelji mogu da podstiču svoje dete na istraživanje.</p> <p>Nove stvari - Time što ćete detetu dati neke nove predmete ili materijale koje ranije nije videlo.</p> <p>Vreme - Ponekad deca ne otpočnu odmah sa istraživanjem. Ostavite predmete i materijale kraj njih. Nemojte zaboraviti daje čitava svrha istraživanja u tome da dete radi što želi.</p>

Shema igre Druženja

		Sugestije za podsticanje igre Druženja	
imitacija	Osmehuje se u odgovor	☉ Praćenje pogledom vašeg lica dok se krećete sa jedne na drugu stranu	
	Voli da se ljulja i podiže u igri	☉ Podražava pokrete jezika	
	Podražava pokrete jezikom	☉ Vi podražavate detetove osmehe	
	Dete nastavlja sa aktivnošću kada ga odrastao imitira	☉ Igranje sa detetom u rukama	
	Voli da se igra skrivanja	☉ Milovanje i maženje pritiskajući dete - promena tona glasa i izraza lica	
	Podražava da miluje igračku ili da vrti kašičicu u šolji	☉ Ljuljanje deteta u čebetu - prestati dok ne počne da reaguje i onda nastaviti	
	Podražava smešne zvuke odraslog - i zvuke koje prave životinje kao 'muu'	☉ Dečje pesmice o prstima - ide maca oko tebe	
igre sa Odraslima	Pružna igračku i daje je drugom	☉ Igra ispred velikog ogledala - ljubljenje milovanje itd. (može se napraviti od aluminijumske folije razvučene preko kartona ili šperploče)	
	Pridružuje se igri kao na primer u 'taši taši tanana'	☉ Igra žmurke - sa krpom preko glave prilazeći detetu iza leđa, skrivanje iza nekog paravana - tj. stolice	
	Voli da mu se pokazuju knjige	☉ Majka i otac naizmenično pozivaju dete sa jedne i druge strane	
	Iščekuje da dođe do akcije u dečjim pesmicama	☉ Razgledanje knjiga sa slikama, fotografija	
	Podražava šta odrasli rade sa igračkama	☉ Ispuštanje smešnih zvukova - 'muu', kijanje itd.	
	Uzima učešća i drži se reda u igrama bacanja sa drugim osobama	☉ Staviti šešir i naočari za sunce i podsticati dete da ispituje vaše lice	
	Čeka na svoj red u grupnim igrama	☉ Igre golicanja - duvati malinu na stomačić	
		☉ Podražavati jednostavne radnje sa igračkama- mahanje zvečkom, udaranje, itd.	
		☉ Duvati balončiće od sapunice da ih dete razbije	
		☉ Maska na licu (pazite dobro da ne prepadnete dete)	
sa		☉ Guranje i prevrtanje na podu	☉ Lopta - dobacivanje, bacanje, šutiranje
		☉ Igre golicanja - zasmekavaj te jedno drugog	☉ Podražavanje smešnih zvukova - životinjaitd.
		☉ Milovanje i stiskanje - menjati ton glasa	☉ Vučenje užeta
		☉ Dečje pesmice - s tim da deca izvode radnje	☉ Otvaranje praskavih bonbona (žabica - napravljenih kod kuće)
		☉ Gledanje knjiga sa slikama i čitanje jednostavnih priča	☉ Igra čorave bake - jedan pokušava da uhvati drugog sa maramom na očima
		☉ Duvanje balončića od sapuna da ih dete oduva	☉ Marionete
		☉ Igre sa tapšanjem šaka kao što su taši - tanana	☉ Zajedno bojiti slike
		☉ Držati dete da odskakuje po krevetu	☉ Modeliranje sa plastelinom
		☉ Držanje za ruke kako bi dete skakalo - pelo se po Vama	☉ Skakanje jedno drugom na senku - napolju u vrtu ili na plaži
		☉ Jahanje na leđima po podu	☉ Igre sa loptom i štapom
	☉ Jahanjena ramenima	☉ Ležanje na velikoj hartiji - pak papiru i ocrtavanje obrisa tela	
	☉ Voziti dete u baštenskim kolicima ili kolicima ili prosto ako sedi na kipari ili kartonu	☉ Podražavanje radnji toku obavljanja kućnih poslova – glancanja, udaranja čekićem, farbanja i sl.	
	☉ Igra žmurke iza nameštaja	☉ Namerne greške - navlačenje čarapa na šaku, crtanje sa kašikom	
	☉ Balon - pustiti da leti	☉ Ljuljanje na igralištu	
		☉ Pipava torba - pogodi šta je u torbi pomoću pipanja	
	☉ Sa radošću deli igračke sa drugim detetom	☉ Plivanje	

Igra se u blizini druge dece ali im se ne pridružuje

Podražava ono što rade druga deca

Kooperativno se igra se drugim detetom u zajedničkoj aktivnosti

Pridružuje se kolektivnim igrama kao što je fudbal

Pridržava se pravila u jednostavnim igrama kao što su igra karata, i Loto u slikama

Šta ODRASLI mogu da učine?

1. **Zajedničke aktivnosti** - Radost u društvenim igrama ili igrama druženja je u tome što postoji *drug u igri* - neko ko želi da radi ono isto što i Vi radite. Ovaj drugar može biti odrastao ili neko drugo dete. Međutim, važno je da su oni zainteresovani i da učestvuju u aktivnostima, i da se ne ponašaju kao učitelj ili instruktor već pre kao *saigrač*. Zato izaberite aktivnosti u kojima svi mogu da uživaju.

2. **Smenjivanje u igri** - Ovo se primenjuje od najranijih dana. Mora da se dopusti ponekad da i dete povede akciju. Sačekajte dok on ili ona nešto ne urade - neka to bude samo i osmeh - i tada Vi reagujte. Kasnije, pustite dete da ono radi one stvari koje Vi radite, kao što su one radnje koje se izvode u okviru dečjih pesmica. Uvek očekujte od njih da u potpunosti izvedu svoj deo. Nešto nije u redu ako bi Vi obavljali najveći deo posla. Deca moraju podjednako da nauče da sačekaju na svoj red, dok Vi, ili druga deca izvode svoj deo. Igra druženja se takođe odnosi na davanje i uzimanje.

Shema Energijne igre

Sugestije za podsticanje Energijne igre			
Pre hodanja	Drži čvrsto glavu ako se pridržava na ramenima	☀ Držite dete u sedećem položaju kako bi moglo da posmatra ljude, igračke, itd. ☀ Uspravite ga da sedi ☀ Ljuljanje u rukama	
	Okreće glavu da bi pratilo pogledom predmet	☀ Udaranje i prskanje u vodi ☀ Udaranje igračkaka koje vise u blzini stopala ☀ Plivanje	
	Uživa ako ga prevrćete	☀ Ležanje na različitim površinama - mekim, čvrstim, itd. ☀ Kada se postavi na stomak uzdiže glavu i ramena da bi videlo igračicu koja se ljulja, TV.itdL ☀ Puzi napred kada se stavi preko valjka	
	Samo se okreće sa leđa na stomak bez pomoći	☀ Odupire se svom težinom kada stoji na vašim kolenima ☀ Igre klackalice na podu ☀ Prevrćanje, golicanje	
	Uspravlja se piidrživajui se uz nameštaj	☀ Sedi uz malo pomoći - naginje se unapred i u stranu ☀ Gura o zid ili vaše grudi kada leži na leđima ☀ Uspravlja se i stoji uz nameštaj kada se igra sa igračkama	
	Drži uspravno glavu kada ga uspravite da sedi	☀ Oslanja se uspravno o zid da bi 'bacilo' loptu ☀ Stoji samo kada se pridržava za prečku ili обруč	
	Hodanje	Hoda uz pridržavanje	☉ Kreće se uz pomoć dupka ☉ Šeta ako mu je oko grudi i ispod pazuha vezana traka tkanina
		Sarađuje kada ga prevrćete	☉ Hoda pridržavajući se za обруč ☉ Hoda oko kruga napravljenih od stolica ☉ Gura kolica ili neku sličnu igračku
		Puzi uz stepenice i uspinje se na nameštaj	☉ Hoda povlači za sobom igračku na kanapu ☉ Puže uz stepenice; ☉ Penje se na nameštaj da dohvati igračke
		Hoda vukući ili noseći igračku	☉ Plivanje ☉ Igre preturanjana podu ☉ Kreće se na igračkama za sedenje
Šutne loptu a da ne padne		☉ Jaše igračku za ljuljanje ☉ Gura baštenska kolica ☉ Hoda noseći velike predmete lake težine - npr. kutiju sa kukuruznim pahuljicama	
Ubacuje loptu u kutiju		☉ Uživa da se ljulja na igralištu ☉ Sedi na stolici i šutira loptu ili igračku koja se ljulja kraj nogu	
Pokušava da uhvati loptu - bez padanja		☉ Hvata balon obema rukama kada se balon spust kanapom na dohvata ruke ☉ Pušta balon u vazduh i pokušava da ga tako zadrži ☉ Baca loptu u kutiju ☉ Šutira loptu bez padanja Puže kroz kutiju ili bure	

Skače sa donjeg stepenika stepenica - sa obe noge zajedno	⇒ Skače sa donjeg stepenika
	⇒ Penje se na stolice
	⇒ Hoda duž daske odignute od zemlje
	⇒ Prekoračuje obruče koji su razmešteni po sobi, vrtu, itd.
Hoda duž daske koja je izdignuta iznad zemlje	⇒ Hoda po 'pokretljivim' površinama, npr. po krevetu
	⇒ Preskače preko konopca koji je uzdignut 5 cm od zemlje
	⇒ Uživa u igrama jurenja
Penje se na sto	⇒ Skače na trambolini i sl.
	⇒ Plivanje - udara i baca loptu za vodu
Trči da bi udarilo loptu	⇒ Trči da bi šutnulo loptu
	⇒ Penje se uz i niz penjalicu
	⇒ Sedi na lopti koja skače i odskače sa njom
Pravilno vozi tricikl, tj. sa okretanjem pedala i upravljanjem	⇒ Hoda između paralelnih linija – razmaknutih 15 cm
	⇒ Uspeva da se održi na leđima odraslih kada jaše
	⇒ Penje se uz tobogan i spušta u sedećem položaju
	⇒ Održava se na jednoj nozi
Penje se uz stepenice - uz tobogan, penjalicu	⇒ Završava kurs «prepreka», tj. puzanje ispod ćebeta, kroz kartonsku kutiju,
	⇒ Penje se preko burica, itd.
	⇒ Udara loptu štapom
	⇒ Vozi tricikl sa upotrebom pedala

Šta ODRASLI mogu da učine

- Aktivna deca** - U aktivnoj igri se zaista isplati pustiti decu da stoje moguće **više sami** rade. Ovo je jedini način na koji mogu da nauče da kontrolišu svoje telo. Pasivni pokreti - to jest ako im Vi pomerate ruke i noge - je tek drugorazredna pomoć.
- Ruka pomoći** - Ukoliko vaše dete ima nekih problema u nekom delu aktivnosti, pomozite mu tako da on ili ona steknu satisfakciju da su uspeli da izvedu tu aktivnost. Pazite, pomozite im samo u onom delu koji ne mogu da izvedu. Isto tako im pružite priliku da i sami probaju da to urade. Prirodno je da se roditelji i osoblje koje pruža negu brinu da se deca ne ozlede u ovakvom tipu aktivnosti. Stoga morate preduzeti mere da ne bi došlo do ozlede. Ali kada to uradite budite spemni da rizikujete. Jedino putem pokušaja deca mogu ovladati novim veštinama; nekoliko modrica tu i tamo predstavljalo bi deo njihovog iskustva.

Shema **veština**

	Sugestije za podsticarije veština
Pružna ruku i dohvata predmete	☀ Držite igračku ispred deteta i lagano je
Drži igračku u obe ruke	☀ pomerajte sa jedne na drugu stranu
Pušta iz ruke predmete	☀ Mašite igračkom vezanom na elastični konac ispred deteta
Udara igračku o igračku	☀ Kugle koje se prevrću - zvečke, itd. sa postoljem na vakuum
Premešta predmet iz jedne u drugu ruku	☀ Zvečke - raznih oblika, sa raznim zvucima Igre papira - kese od braon papira, mastan papir ili kompjuterski papir
Hvata predmete između palca i prstiju	☀ Igračke za krevetac ili kolica - na elastičnom koncu ili šipkama
Vadi predmete iz kutije	☀ Aktivni meda (Matchbox firme)
Udara štapom o doboš, itd.	☀ Centar za razne aktivnosti (Fisher-Price)
	☀ Bebina aktivna lopta (Plavskool) - koja se može lako uhvatiti a kuglice se tada pomeraju unutra
	☀ Raznobojne rukavice bez prstiju sa zvoncima koja su prišivena za njih
	☀ Bacanje igračaka u metalnu kutiju ili u vodu
	☀ Odmotavanje igračke umotane u novine
	☀ Udaranje čekićem na metalnu kutiju, itd.
	☀ Igračke za kadu - koje plove na vodi
	☀ Kocke od tekstila
	☀ Obaranje kule od kockica
	☀ Povlačenje kanapa na igrački da bi počela da svira ili pomera ruke i noge
	☀ Igračke koje skivče
	☀ Doboš , ksilofon

Šta odrasli mogu da ucine

1 Uprostiti aktivnosti - Deci je potrebno da dozive uspeh mnogo češće no neuspeh. ukoliko to ne uspeju onda će izgubiti interesovanje i prestati da se igraju. Da li možete smisliti kako da im olakšate aktivnost? Kada jednom **Vaše** dete ovlada njom, onda je postupno činite težom kako bi on ili onamogli da postanu još veštiji.

2. Vlastita otkrića - Nemojte požuriti da pomognete vašem detetu da ispravi **bilo koje** greške. Dajte deci vremena da razmisle šta mogu, i ako **možete koristite** se nekim znacima ili podsticajima, kao štoje, na primer, **pokazivanje** prstom, i ne preuzimajte sami izvođenje aktivnosti, da bi to **uradili** umesto njih. Što više deca sama rade tim će više naučiti.

V

Šta **DECA** mogu da učine

Vi ćete **moći da smislite** i neke druge. Za neke od aktivnosti su potrebne i **posebne igračke ali prvo** proverite da li ih možete pozajmiti iz biblioteke igračaka. **Možda ćete** moći sami da napravite neke igračke ili da nešto **adaptirate**.

<p>Spajanje</p> <p>Slaže krugove na štapić</p> <p>Pravi malu kubicu od kockica</p> <p>Dohvata male predmete (npr. kanap) i drži između prsta i palca</p> <p>Može da dovrši slagalicu jednostavnog oblika / poštansko sanduče</p> <p>Uživa da stavlja predmete u posude i da ih vadi</p> <p>Može da koristi i ne-dominantnu ruku u svemu što je gore navedeno</p> <p>Manipuliše sa malim predmetima, npr.ubacuje male drvene figure u tablu ili ploču</p> <p>Žvrlja i pravi krugove i prave linije</p>	<ul style="list-style-type: none"> ⊙ Stavljanje igrački u sud ⊙ Postavljanje čovečića u auto, brodiće, itd. ⊙ Stavljanje kruga na jednostavan stalak ⊙ Jednostavne kutije - 4 oblika ⊙ Vađenje drvenih predmeta ⊙ Lopte za ukucavanje ⊙ Čepići za ukucavanje u rupe ⊙ Kutija za ubacivanje predmeta raznih oblika ⊙ Stalak sa krugovima ⊙ Kupe za građenje ⊙ Kutije koje se ubacuju jedna u drugu ⊙ Kula od kockica ⊙ Jednostavne drvene slagalice na tabli - od 6 delova ⊙ Kupe koje iskaću ⊙ Table sa modelima od drveta ⊙ Džinovske kuglice na zatvaranje ⊙ Igračke na stisak - npr. stiskanjem gumene loptice, žaba koja počinje da skače ⊙ Žvrljanje sa debelim bojicama ⊙ Punjenje sudova sa malim predmetima -kamenčićima, kestenjem, školjkama itd. ⊙ Kockice koje se spajaju ⊙ Čovečuljak koji iskače iz kutije
<p>Precizne radnje</p> <p>Uspeva da izvodi radnje sa obe ruke, npr. zavrtnje poklopca</p> <p>Šnira kuglice na gajtan</p> <p>Reda predmete po veličini</p> <p>Može da složi tri ili više boja</p> <p>Može da pogodi metu sa udaljenosti</p> <p>Može da dovrši jednostavne slagalice/uklapalice</p> <p>Crta 'čoveka'</p> <p>Seče makazama</p>	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Nizanje perlica na gajtan - u početku sa drvenom iglom ⇒ Jednostavne slagalice od 6 komada Ploče u koje se ubacuju delovi - 10+više komada ⇒ Uklapanje oblika u kutiju - 10+ komada Odvijanje poklopca sa flašica i tegli Bih i njegovi burici - odvrtnje i poručivanje po veličini ⇒ Ruske lutke - ubacivanje jedne u drugu Navijanje igračaka na pogon Duplo Lego kocke - spajanje i razdvajanje ⇒ Bojenje prstima ⇒ Bojenje četkicama - iz zatvorenih tegica ⇒ Pravljenje oblika od plastelina ⇒ Lepljenje slika i nalepnica u svesku ⇒ Sečenje makazama ⇒ Igre poklapanja karata različite veličine i boje (karte sa slikama) ⇒ Table sa dugmićima (Montesori aparat) Uzima kašikom pirinač, grašak, sočivo itd. i presi pa iz jednog suda u drugi Igre bacanja - čunjeva, kugli, loptica sa pasuljem, velikih obručeva